

ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อ
ในสังคมเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออก
ช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989

ณัฐพล ศิริค้ำน้อย*

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการศึกษาภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกในช่วงช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 จากการศึกษาพบว่าโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกในช่วง ค.ศ.1980-1989 ได้นำเสนอประเด็นซึ่งสอดคล้องกับบริบทความเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายประการ ได้แก่ ในสังคมเยอรมนีตะวันออกช่วง ค.ศ.1987 เริ่มมีสัญญาณความล่มสลายของระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เนื่องจากในช่วงดังกล่าวเยอรมนีตะวันออกเริ่มไร้เสถียรภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ประชาชนเริ่มไม่พอใจในระบบการปกครองและหันมาเข้าร่วมการปฏิวัติสันติภาพ (Peaceful Revolution) รัฐบาลเยอรมนีตะวันออกจึงพยายามเผยแพร่โปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่เน้นย้ำความสำคัญของระบอบคอมมิวนิสต์ ในขณะที่สื่อมวลชนในเยอรมนีตะวันออกก็เผยแพร่โปสเตอร์ที่ตั้งคำถามต่อการทำงานของรัฐมากขึ้น เรื่อยมาจนเกิดการทำลายกำแพงเบอร์ลินในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1989 และในขณะที่โปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนีตะวันตกซึ่งส่วนใหญ่เป็นโปสเตอร์หาเสียงเลือกตั้งก็พยายามเน้นย้ำถึงอุดมการณ์เสรีนิยม และมีบางส่วนซึ่งถูกจัดทำโดยศิลปินและสื่อมวลชนที่นำเสนอแนวคิดทางการเมืองช่วงเปลี่ยนผ่านจากยุคแบ่งแยกประเทศสู่ความร่วมมือประเทศ

คำสำคัญ: ภาพโปสเตอร์, โฆษณาชวนเชื่อ, การเปลี่ยนแปลงทางสังคม, การถ่ายทอดทางความคิดของรัฐ

---

* สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต จากคณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเมื่อพ.ศ.2567

บทนำ: บริบททางสังคมของเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออก

เยอรมนีตะวันตกได้มีการเปลี่ยนผู้นำและพรรคแกนนำรัฐบาลในช่วง ค.ศ.1982 พรรคอนุรักษนิยมอย่าง CDU (Christian Democratic Union of Germany) ที่เคยเป็นพรรครัฐบาลในช่วง ค.ศ.1949-1969 ได้กลับเข้ามาชนะการเลือกตั้งอย่างเด็ดขาดอีกครั้ง เนื่องจากแนวทางการเมืองแบบอนุรักษนิยมได้รับความนิยมมากขึ้น ในเยอรมนีตะวันตกหลังวิกฤติการณ์ราคาน้ำมันใน ค.ศ.1979-1980 รวมถึงการก้าวขึ้นมาของผู้นำเยอรมนีตะวันตกคนใหม่คือ เฮลมุท โคห์ล (Helmut Kohl, ดำรงตำแหน่ง ค.ศ.1982-1998) ในช่วง ค.ศ.1982 ส่งผลให้ท่าทีที่แข็งกร้าวทางสังคมและเศรษฐกิจต่อเยอรมนีตะวันออกกลับมาจริงจังมากขึ้นอีกครั้งอย่างเห็นได้ชัดในช่วง ค.ศ.1982 (กร ชัยธีระสุเวท 2020, หน้า 437)

แต่ทว่าเฮลมุท โคห์ล (Helmut Kohl) และพรรค CDU ไม่มีความจำเป็นต้องมีท่าทีที่แข็งกร้าวหรือเด็ดขาดกับเยอรมนีตะวันออกมากจนเกินไป เนื่องจากในช่วง ค.ศ.1982 เยอรมนีตะวันออกมีแนวโน้มถึงความไร้เสถียรภาพทางสังคมและเศรษฐกิจอยู่แล้ว จนต่อมาใน ค.ศ. 1987 เอริค ฮอเนคเคอร์ (Erich Honecker, ดำรงตำแหน่ง ค.ศ.1971-1989) ผู้นำเยอรมนีตะวันออกได้เดินทางเยือนถึงเยอรมนีตะวันตกเพื่อสานสัมพันธ์ (กร ชัยธีระสุเวท 2020, หน้า 437) โดยเหตุการณ์นี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการผ่อนคลายความแข็งกร้าวด้านอุดมการณ์ของฝั่งเยอรมนีตะวันออก อันเนื่องมาจากวิกฤติการณ์ด้านสังคมและเศรษฐกิจ อีกทั้งอุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในเยอรมนีตะวันออกเริ่มไม่สามารถยืนหยัดได้แล้ว จึงก่อเหตุให้เกิดการผ่อนคลายทางด้านอุดมการณ์และการผ่อนคลายทางสังคมขึ้น

นอกจากนั้นในช่วง ค.ศ.1987 ไม่ใช่เพียงแต่ระบบคอมมิวนิสต์ในเยอรมนีตะวันออกเท่านั้นที่มีสัญญาณบางประการถึงการล่มสลายการปกครองแบบสังคมนิยม แต่ในประเทศที่ปกครองโดยระบบคอมมิวนิสต์ทั่วโลกมีก็เริ่มมีแนวโน้มถึงการล่มสลายเช่นเดียวกัน อาทิ สหภาพโซเวียต เมื่อสหภาพโซเวียตมีผู้นำคนใหม่ คือ มิฮาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev, ดำรงตำแหน่ง ค.ศ.1985-1991) ซึ่งมีนโยบายกลัสนอสต์-เปเรสตรอยคาเป็นนโยบายที่มีนัยสำคัญถึงการยอมรับระบบทุนนิยม อีกทั้งประเทศรอบข้างอย่างเชโกสโลวาเกีย โปแลนด์ และฮังการี ได้เกิดกบฏต่อต้านจากประชาชนของตนเองในช่วงเวลาไล่เลี่ยกัน จึงส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจให้ชาวเยอรมันตะวันออกออกมาประท้วงต่อต้านผู้ปกครองของตนเองบ้างเป็นครั้งแรก โดยการประท้วงในครั้งนี้มีชื่อว่า “การปฏิวัติสันติภาพ (Peaceful Revolution)” ที่เมืองไลพ์ซิช โดยการปฏิวัติสันติภาพเริ่มขึ้นตั้งแต่เดือนกันยายน ค.ศ.1989 และมีการรวมตัว

ร่วมกันประท้วงทุกวันจันทร์ในโบสถ์เซนต์นิโกลัส (St. Nicholas Church) โดยจุดเทียนที่ สำคัญคือ การประท้วงเกิดการรับรู้ต่อกันไปเรื่อยๆ และได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้เมืองอื่นๆ

ในขณะที่เยอรมนีได้เกิดการประท้วงในที่สาธารณะ ฮังการีก็ได้เปิดพรมแดน นั่นจึง เป็นช่องทางให้ชาวเยอรมันตะวันออกหลบหนีออกมา โดยหนีต่อไปยังออสเตรียและเดินทางเข้า ฝั่งเยอรมันตะวันตกอีกครั้ง เช่นเดียวกับเชโกสโลวาเกียที่มีการจัดตู้รถไฟโบกี้พิเศษให้ชาว เยอรมันตะวันออกบางส่วนอพยพออกไป จนทำให้ชาวเยอรมันตะวันออกอพยพออกไปเป็น จำนวนมากหลังจากที่ฮังการีได้เปิดพรมแดน (กร ชัยธีระสุเวท 2020, หน้า 441)

เหตุการณ์สำคัญได้เกิดขึ้นในช่วง ค.ศ.1989 ที่กรุงเบอร์ลินตะวันออกก็คือ การ ประท้วงอย่างต่อเนื่องไม่หยุดหย่อน แม้หน่วยซตาซี (กระทรวงความมั่นคงแห่งรัฐ หรือตำรวจ ลับของเยอรมันตะวันออก) และตำรวจห้ามปรามอย่างไรก็ไม่สามารถลดกระแสของฝูงชนได้ จนฮอนเนคเคอร์ผู้นำของเยอรมันตะวันออกถูกกดดันให้ลาออก และต่อมาวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ.1989 กำแพงเบอร์ลินได้ถึงคราวล่มสลาย โดยเหตุการณ์กำแพงเบอร์ลินล่มสลายถือได้ว่าเป็น จุดจบของระบบคอมมิวนิสต์ในเยอรมนี และเป็นจุดจบของเยอรมันตะวันออกอย่างเป็นทางการ ทำให้ประชาชนชาวเยอรมันตะวันออกต่างออกมาฉลองแสดงความยินดีเช่นเดียวกับฝั่ง ตะวันตกที่ออกมาต้อนรับญาติพี่น้อง โดยมีการป็นป้ายกำแพงเบอร์ลินกันอย่างสนุกสนาน จนต่อมาในอีกไม่กี่วันถัดมา ประชาชนได้มีการช่วยกันทุบกำแพง และการทุบกำแพงกลายนั้น กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญอันทรงพลังสำหรับความพ่ายแพ้ของระบบคอมมิวนิสต์และชัยชนะ ของระบบประชาธิปไตย (กร ชัยธีระสุเวท 2020, หน้า 441)

สิ่งที่รัฐบาลของเยอรมนีต้องจัดการหลังเหตุการณ์กำแพงเบอร์ลินล่มก็คือการเลือกตั้ง ครั้งใหม่ของเยอรมนีในช่วงหลัง ค.ศ.1989 ซึ่งจะต้องจะรวมเสียงของประชาชนทั้งฝั่งตะวันตก และตะวันออก อดีตนักการเมืองเยอรมันตะวันออกที่เคยผูกขาดตำแหน่งในรัฐบาลพรรคเอสดีดี ได้ย้ายมารวมตัวกันลงแข่งขันในระบอบประชาธิปไตยในนาม “พรรคซ้าย” (The Left Party: PDS) รวมไปถึงสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากทางเศรษฐกิจและทางสังคมก็คือ การปฏิรูป ระบบเงินตราและกฎหมายของทั้งสองฝั่งให้ไปในทางเดียวกัน เพื่อลดช่องว่างชีวิตความเป็นอยู่ ของเยอรมันตะวันออกที่แตกต่างจากฝั่งตะวันตกมานานให้สามารถตามได้ทัน และมีการย้าย เมืองหลวงกลับไปเบอร์ลิน ทำให้กระบวนการรวมชาติ (Reunification) เสร็จสิ้นสมบูรณ์ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1990 อย่างเป็นทางการ (กร ชัยธีระสุเวท 2020, หน้า 442)

ผู้นำคนแรกหลังการรวมชาติเยอรมนีคือ เฮลมุท โคห์ล โดยโคห์ลเป็นผู้นำที่ยังคงได้รับความไว้วางใจจากคนทั้งชาติให้ทำหน้าที่หลังจากประสบความสำเร็จในการเป็นนายกรัฐมนตรี

และผู้อยู่เบื้องหลังการรวมประเทศ แต่ทว่าฝั่งตะวันออกมีความแตกต่างกันอย่างมากจนกลายเป็นภาระของฝั่งตะวันตกในการแก้ไขให้กลับมาสมดุลกัน กล่าวคือโครงสร้างพื้นฐานของฝั่งตะวันออกนั้นถือได้ว่าไม่พร้อมและแตกต่างจากฝั่งตะวันตกเป็นอย่างมาก อาทิ สายโทรศัพท์ ตามที่อยู่อาศัยฝั่งตะวันตกได้มีเรียบริยพร้อมแล้ว แต่ในฝั่งตะวันออกยังขาดแคลนสายโทรศัพท์เป็นอย่างมาก ส่วนในเรื่องของพลังงานนั้น โรงกำเนิดพลังงานที่จะจ่ายไฟให้กับประชาชนก็มีอยู่น้อยมาก และในเรื่องการเดินทาง ทางด่วนเอาโทบานที่รัฐบาลยุคฮิตเลอร์สร้างไว้ได้ถูกทิ้งร้างจนต้องปรับปรุงใหม่

นอกจากนี้หลังการรวมชาติเยอรมนี รัฐบาลได้มีนโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ นั่นคือ การแปรรูปโครงการรัฐวิสาหกิจหรือทรอยฮันท์ (Treuhand) (บรรพต กำเนิดศิริ 2016, หน้า 5) ซึ่งเป็นการแปรรูปโครงการหรือกิจการย่อยกว่าหนึ่งหมื่นแห่ง ตั้งแต่กิจการอสังหาริมทรัพย์ โรงรถเหล็ก ไปจนถึงสตูดิโอภาพยนตร์ที่เคยรุ่งเรืองในยุคไวมาที่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาลเยอรมนีตะวันออก โดยผลของการแปรรูปครั้งนี้ทำให้เยอรมนีฟื้นฟูประสิทธิภาพของกิจการต่างๆ ให้กลับมารุ่งเรืองได้จนส่งผลดีต่อภาพรวมของเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกัน มีประชาชนชาวเยอรมันตะวันออกจำนวนมากที่ต้องตกงานเพราะถูกปลดจากงานเพื่อรักษาประสิทธิภาพของกิจการ แต่โดยรวมสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเยอรมนียังคงแข็งแกร่งในช่วงหลัง ค.ศ.1991

การฟื้นตัวที่แข็งแกร่งขึ้นในเรื่องเศรษฐกิจสามารถเห็นได้จากการควบคุมดูแลเศรษฐกิจของธนาคารกลางเยอรมัน ซึ่งไม่เพียงดูแลเศรษฐกิจในประเทศและจัดการกับความวุ่นวายหลังการรวมชาติได้ แต่ยังเป็นหัวใจสำคัญในการดูแลเศรษฐกิจของยุโรปอีกด้วย ซึ่งสามารถเห็นได้จากการที่เงินมาร์คเยอรมันกลายเป็นที่พึงพิงและอ้างอิงการแลกเปลี่ยนในยุโรปแทนที่ดอลลาร์สหรัฐนับตั้งแต่ ค.ศ.1971 เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้ยกเลิกระบบการจัดการการเงินเบรตตันวูดส์ (Bretton Woods System) ที่ยึดโยงเงินตราของประเทศกับทองคำทำให้สกุลเงินต่างๆ ต้องการแหล่งทุนใหม่ จนกระทั่งมาเจอเงินมาร์คของเยอรมนี (กร ชัยธีระสุเวท 2020, หน้า 445)

ในท้ายที่สุดเยอรมนีได้พัฒนาเป็นระบบอีเอ็มเอส (EMS) หรือระบบเงินตราร่วมยุโรป (European Monetary System) ที่ให้ทุกประเทศทำข้อตกลงเพื่อตรึงอัตราแลกเปลี่ยนและเพื่อลดความผันผวนของค่าเงิน โดยจะมีธนาคารกลางเยอรมันเป็นหัวขบวนในการสร้างความเชื่อมั่น และเมื่อประเทศในยุโรปได้ทำสนธิสัญญา มาสทริชท์ (Maastricht Treaty) ใน ค.ศ. 1992 เพื่อเตรียมตัวเป็นสหภาพยุโรป (European Union) ซึ่งเป็นความร่วมมือทางการเมือง

และธนาคารกลางเยอรมันได้มีบทบาทความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากในช่วง ค.ศ.1998 ประเทศในสหภาพยุโรปรวมใจเปลี่ยนไปใช้เงินสกุลใหม่ นั่นคือ สกุลเงินยูโร (Euro) โดยมีเยอรมนีเป็นเสาหลักในการประคองเงินสกุลใหม่ อีกทั้งได้มีการจัดตั้งสำนักงานใหญ่ของธนาคารกลางยุโรป (European Central Bank) ขึ้นเพื่อดูแลค่าเงินยูโรและกำกับดูแลธนาคารกลางของประเทศต่างๆ โดยธนาคารกลางยุโรปตั้งอยู่ที่เมืองแฟรงก์เฟิร์ต เช่นเดียวกันกับธนาคารกลางเยอรมัน (กร ชัยธีระสุเวท 2020, หน้า 445)

บทความนี้ได้อภิปรายรายละเอียดบริบททางสังคมในเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกไปข้างต้น เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจสภาพแวดล้อมสังคมของเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ผู้เขียนจึงได้เลือกนำภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งเป็นหลักฐานประเภทขั้นต้นมาสนับสนุนข้อมูลทางความคิดเกี่ยวกับบริบททางสังคม เหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น และแนวคิดที่รัฐของทั้งสองฟากฝั่งต้องการที่จะนำเสนอ เนื่องจากภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อเป็นสื่อประเภทที่ผู้คนในสังคมเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย อีกทั้งยังเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางของการเผยแพร่อุดมการณ์ทางความคิดของรัฐที่มีต่อประชาชนได้อย่างชัดเจน จะสามารถเห็นได้จากรูปแบบหรือลักษณะเฉพาะของภาพโปสเตอร์อาทิ ในช่วง ค.ศ.1985-1988 เยอรมนีตะวันออกได้พบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากขึ้น คือ การที่ประชาชนเริ่มมีการลุกฮือต่อต้านรัฐเนื่องจากรัฐของตนพบกับความไร้เสถียรภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงทำให้ในช่วง ค.ศ.1985-1988 รูปแบบภาพรวมของภาพโปสเตอร์ที่ถูกถ่ายทอดโดยรัฐจะมีลักษณะเป็นโฆษณาชวนเชื่อที่เชิดชูเกี่ยวกับความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้บทความนี้จึงได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของการนำภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งเป็นหลักฐานประเภทขั้นต้นมาสนับสนุนข้อมูลทางความคิดเกี่ยวกับบริบททางสังคม เหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นและแนวคิดที่รัฐของทั้งสองฟากฝั่งต้องการที่จะนำเสนอ

นัยสำคัญของการใช้ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อ

การใช้ภาพโปสเตอร์เพื่อเป็นโฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาพโปสเตอร์สามารถถือได้ว่าเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในสังคมที่ควบคุมความคิดประชาชนให้คล้อยตามไปกับเนื้อหาที่ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อนำเสนอ

นอกจากนั้นภาพโปสเตอร์เป็นสิ่งที่สามารถสร้างมโนภาพและความรู้สึกชาตินิยมให้แก่กลุ่มประชาชนชาวเยอรมนีตะวันตกและชาวเยอรมนีตะวันออกได้ เนื่องจากภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างง่ายดายผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ หนังสือพิมพ์ ป้ายประกาศที่อยู่ตามจุดต่างๆ ฯลฯ อีกทั้งบทบาทสำคัญของการใช้ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันตกและสังคมเยอรมนีตะวันออกยังถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อรัฐและประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาพโปสเตอร์เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่รัฐต้องการจะปลูกฝังประชาชน บทความนี้ได้ยกตัวอย่างปัจจัยที่ส่งผลให้การใช้ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อมีความสำคัญอย่างมากต่อรัฐและประชาชนในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989

1) โฆษณาชวนเชื่อประเภทภาพโปสเตอร์ผ่านมุมมองของรัฐ มีประเด็นสำคัญอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ การถ่ายทอดอุดมการณ์ของรัฐ สิ่งสะท้อนถึงความแตกต่างของระบบการปกครองและการกล่อมเกลาและตีกรอบความคิดของประชาชน

1.1) *การถ่ายทอดอุดมการณ์ของรัฐ* ในช่วงก่อนกำแพงเบอร์ลินล่มสลายใน ค.ศ.1989 ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อมีความสำคัญต่อการถ่ายทอดอุดมการณ์ในการปกครองของรัฐเป็นอย่างมาก เนื่องจากรัฐยังคงมีความพยายามที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์ทางความคิดให้แก่ประชาชน และรัฐยังคงมีความต้องการที่จะทำให้ประชาชนเกิดการตระหนักถึงสิ่งที่รัฐพยายามจะปลูกฝังทางความคิด อาทิ จะสามารถเห็นได้จากบริบททางสังคมและภาพโปสเตอร์ของเยอรมนีตะวันออกช่วงก่อนการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน รัฐยังคงตีพิมพ์หรือออกแบบภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่เชิดชูเกี่ยวกับระบบการปกครองและระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์อย่างแพร่หลาย เนื่องจากรัฐยังคงมีความต้องการที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์ในแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

1.2) *สิ่งที่สะท้อนถึงความแตกต่างของระบบการปกครอง* ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของระบอบการปกครองระหว่างแบบระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย (เยอรมนีตะวันตก) และระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (เยอรมนีตะวันออก) เนื่องจากภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่เกิดขึ้นโดยรัฐโดยส่วนมาก รัฐจะสร้างโฆษณาชวนเชื่อให้รัฐฝ่ายตรงข้ามมีความเสียหายหรือทำลายความน่าเชื่อถือ กล่าวได้ว่าเป็นการแข่งขันกันทางอุดมการณ์ทางความคิด และภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อเผยแพร่ออกมาโดยรัฐเพื่อให้ประชาชนมีความคิดในแง่ลบต่อรัฐฝ่ายตรงข้าม อาทิ ในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989

ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อโดยรัฐเยอรมนีตะวันตกนำเสนอประเด็นการเสียดสีรัฐเยอรมนีตะวันออกเกี่ยวกับระบบการปกครองและระบบเศรษฐกิจ

1.3) การกล่อมเกลาระหว่างความคิดของประชาชน การใช้ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อเพื่อการกล่อมเกลาระหว่างความคิดของประชาชน ให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐต้องการมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการควบคุมไม่ให้ประชาชนมีความคิดที่นอกกรอบแนวทางที่รัฐได้มีการวางไว้ อาทิ รัฐเยอรมนีตะวันออกมักจะเผยแพร่ภาพโปสเตอร์ชวนเชื่อไปในลักษณะภาพตัวละคร (ทหาร ขาวนา กรรมกร หรือชนชั้นแรงงาน) เพื่อต้องการสะท้อนให้เห็นถึงความเท่าเทียมกันทางชนชั้น) หรือคำพูดที่มีสั้นๆ ที่แสดงถึงอุดมการณ์และแนวคิดในแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เพื่อให้ประชาชนชาวเยอรมนีตะวันออกได้มีการซึมซับอุดมการณ์ทางความคิดของรัฐผ่านภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อ โดยปัจจัยนี้รัฐอาจจะอาศัยการควบคุมสื่อ อาทิ เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ เพื่อให้ทำให้อุดมการณ์ทางความคิดสอดแทรกเข้าไปในชีวิตประจำวัน

2) ภาพโปสเตอร์ผ่านมุมมองของประชาชน

ในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 นอกจากการที่รัฐได้มีการโจมตีเสียดสีระหว่างกันแล้ว สำหรับมุมมองของประชาชน จะเห็นได้ว่าในช่วงนี้ยังมีการแสดงออกทางความคิดของประชาชนผ่านภาพโปสเตอร์ชวนเชื่ออีกด้วย เนื่องจากภาพโปสเตอร์มักจะเป็นเครื่องมือในการระบายความรู้สึกหรือเป็นภาพสะท้อนความรู้สึกของประชาชนในช่วงเวลาต่างๆ อาทิ ในช่วง ค.ศ.1989 ภาพโปสเตอร์ที่จัดทำโดยประชาชนชาวเยอรมนีตะวันตกมักจะเผยแพร่ในลักษณะกล่าวถึงการรวมชาติเยอรมนี ซึ่งภาพโปสเตอร์ลักษณะที่เผยแพร่ในหมู่ประชาชนมักจะมีลักษณะและจุดประสงค์สำคัญคือ เผยแพร่ขึ้นเพื่อให้ประชาชนเกิดการรับรู้ ตระหนักและจงใจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผลลัพธ์จากการเผยแพร่ของภาพโปสเตอร์ที่จัดทำโดยประชาชนจะสามารถทำให้ประชาชนเล็งเห็นถึงมุมมองอื่นๆ นอกจากการเห็นมุมมองของภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่นำเสนอโดยรัฐเท่านั้น

ฉะนั้นภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 โดยผู้จัดทำบทความได้ทำการแบ่งปัจจัยสำคัญออกมาเป็น 2 มุมมอง คือ ความสำคัญของการใช้โฆษณาชวนเชื่อประเภทภาพโปสเตอร์ผ่านมุมมองของรัฐและความสำคัญของการใช้โฆษณาชวนเชื่อประเภทภาพโปสเตอร์ผ่านมุมมองของประชาชน โดยทั้งสองมุมมองสามารถสะท้อนให้เห็นว่าภาพโปสเตอร์นั้นมีความสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์ของรัฐและมีความสำคัญในการแสดงออกทางความคิดของประชาชนชาวเยอรมนี

ตะวันตกและชาวเยอรมนีตะวันออกเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาพโปสเตอร์เป็นสื่อตัวกลางที่รัฐและประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่รัฐและประชาชนสามารถแสดงความรู้สึกหรืออุดมการณ์ของตนเองผ่านโปสเตอร์ได้ในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989

ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันออกและเยอรมนีตะวันตก

ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกประกอบไปด้วยหลากหลายลักษณะ อาทิ ในสังคมของเยอรมนีตะวันออกช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 ลักษณะของภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อกล่าวถึงการขีดขูระบบการปกครองระบบเศรษฐกิจ และรัฐมีการเผยแพร่อุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ผ่านภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อ ต่อมาในสังคมเยอรมนีตะวันตกช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 ลักษณะของภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อมีลักษณะที่กล่าวถึงความเพียบพร้อมของระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยและการมีอิสระของประชาชนชาวเยอรมนีตะวันตก โดยบทความนี้ได้แบ่งการอภิปรายโดยเริ่มจากโปสเตอร์ในฝั่งเยอรมนีตะวันออกตะวันออกก่อนและจากนั้นจะอภิปรายในกรณีเยอรมนีตะวันตก ทั้งสองหัวข้อนี้จะแบ่งเป็นภาพโปสเตอร์ที่ผลิตโดยรัฐกับที่ผลิตโดยประชาชน สื่อมวลชน หรือศิลปินนักวาด

1) ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันออก

1.1) ภาพโปสเตอร์โดยรัฐบาลของเยอรมนีตะวันออก

เนื่องจากรัฐบาลของเยอรมนีตะวันออกมีความต้องการที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์การปกครองและระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ฉะนั้นภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันออกที่จัดทำโดยรัฐบาลในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 มักจะกล่าวถึงอุดมการณ์ในแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มากกว่าในรูปแบบอื่นๆ เพื่อที่จะถ่ายทอดและปลูกฝังทางความคิดให้แก่ประชาชน บทความนี้ได้ยกตัวอย่างภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์และการใช้ภาพโปสเตอร์เป็นสื่อเพื่อโฆษณาชวนเชื่อ ดังภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่จัดทำขึ้นโดยรัฐบาลของเยอรมนีตะวันออกดังนี้

ภาพที่ 1 เพื่อความปลอดภัยของเรา (เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1981)

ที่มา <https://artsandculture.google.com/story/qwXRRB829BYA8A?hl=th>

ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ 1 มีภาพทหารชาวเยอรมนีตะวันออกยืนถือปืนยืนเรียงกันอยู่ ภาพโปสเตอร์ได้มีคำอธิบายเป็นตัวอักษรสีแดงว่า “Für unsere Sicherheit” (เพื่อความปลอดภัยของเรา) นอกจากนั้นภายในภาพโปสเตอร์ได้ระบุวันที่ 2 ตำแหน่งคือ 13 สิงหาคม ค.ศ.1961 และ 13 สิงหาคม ค.ศ.1981 ภาพโปสเตอร์นี้ต้องการสื่อว่ารัฐบาลมีความต้องการกล่าวถึงวันครบรอบ 20 ปีที่กำแพงเบอร์ลินได้ถูกสร้างขึ้น และได้ใช้ภาพโปสเตอร์นี้เป็นภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อว่าการมีอยู่ของกำแพงเบอร์ลินจะทำให้ประชาชนชาวเยอรมนีตะวันออกมีความปลอดภัยจากระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยในเยอรมนีตะวันตก

ภาพที่ 2 เดินหน้าต่อไปเพื่อความสามัคคีในการต่อต้านจักรวรรดินิยม
(เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1985)

ที่มา <https://www.ddr-museum.de/en/objects/1008494>

ต่อมาเป็นภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ 2 ภายในภาพมีรายละเอียดคือ มินกพิราบสีขาว (สัญลักษณ์ของความสันติภาพ) และธงสีแดง (สัญลักษณ์ของแรงงาน) ถัดมาภาพโปสเตอร์มีคำอธิบายอักษรเป็นตัวหนังสือสีแดงว่า “Vorwärts und nicht vergessen... für antiimperialistische Solidarität (เดินหน้าต่อไปและอย่าลืม... เพื่อสามัคคีในการต่อต้านจักรวรรดินิยม)”

ภาพโปสเตอร์นี้สื่อว่ารัฐบาลมีความพยายามที่จะจูงใจประชาชนชาวเยอรมนีตะวันออกในการต่อต้านจักรวรรดินิยมหรือระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยในเยอรมนีตะวันตก เนื่องจากถ้าหากมองผ่านบริบททางสังคมร่วมกับภาพโปสเตอร์จะสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่าในช่วง ค.ศ.1980-1985 รัฐบาลของเยอรมนีตะวันออกยังคงมีความพยายามที่จะต่อต้านระบบเศรษฐกิจและการปกครองในแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย อีกทั้งในภาพโปสเตอร์นี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการชวนเชื่อของรัฐบาลว่าเสรีนิยมประชาธิปไตยมีความอันตราย นอกจากนี้ ความสำคัญของภาพโปสเตอร์ในฐานะสื่อในการชวนเชื่อก็คือ ภาพโปสเตอร์มีบทบาทในการกล่อมเกลாத่าง

วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระดับปริญญาตรี

ความคิดของประชาชนให้เป็นที่ไปในแนวทางตามที่รัฐต้องการ นั่นคือ การที่รัฐต้องการให้ประชาชนเกลียดชังรัฐผู้ตรงข้ามจึงถูกแทนด้วยคำพูดว่า “จักรวรรดินิยม”

ภาพที่ 3 รวมพลังเพื่อสันติภาพและสังคมนิยม
(เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1986)

ที่มา <https://www.ddr-museum.de/en/objects/1023718>

กรณีถัดมา ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ 3 มีรูปภาพรายละเอียดเกี่ยวกับธงชาติเยอรมนีตะวันออก และมีแผนที่ประเทศคอมมิวนิสต์เป็นสีแดงรวมกันเป็นหนึ่งเดียวทั้งหมด อีกทั้งในภาพโปสเตอร์ได้มีคำอธิบายเป็นตัวอักษรสีขาวว่า “Gemeinsam für Frieden und Sozialismus” (รวมกันเพื่อสันติภาพและสังคมนิยม) ภาพโปสเตอร์นี้สื่อความให้เห็นว่ารัฐบาลของเยอรมนีตะวันออกมีความพยายามที่จะชวนเชื่อในการสร้างสันติภาพ ดังนั้น รัฐบาลพยายามใช้ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อนี้เป็นสื่อในการชวนเชื่อเพื่อต่อต้านระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยในเยอรมนีตะวันตกและประเทศอื่นๆ ที่ใช้ระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยในการปกครอง

ภาพที่ 4 ระบบเศรษฐกิจที่ทันสมัยและเฟียบพร้อมในเยอรมนีตะวันออก
(เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1988)

ที่มา <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/wettb.htm>

สำหรับภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ 4 เป็นภาพโปสเตอร์ที่การกล่าวถึงความพร้อมของระบบเศรษฐกิจในเยอรมนีตะวันออก ข้อความด้านบนแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “งานชั้นนำทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนำไปสู่ประสิทธิภาพในการผลิตที่สูงขึ้น” และข้อความด้านล่างแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ระบบการผลิตอัตโนมัติที่ยืดหยุ่น FMS 1000 ที่จะช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น 400% อีกทั้งยังสามารถลดเวลาในการผลิตจาก 8 สัปดาห์เหลือ 2 วัน และประหยัดวัสดุในการผลิตได้ถึง 10-20%” โปสเตอร์นี้สามารถสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลพยายามที่จะเชิดชูความเฟียบพร้อมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในการผลิตที่ของตนเอง เพราะฉะนั้นภาพนี้จึงถือได้ว่าเป็นโฆษณาชวนเชื่อที่เชิดชูความพร้อมของระบบเศรษฐกิจของรัฐเยอรมนีตะวันออกภายใต้ระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ช่วง ค.ศ.1988

ภาพที่ 5 เศรษฐกิจที่ดี (เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1989)

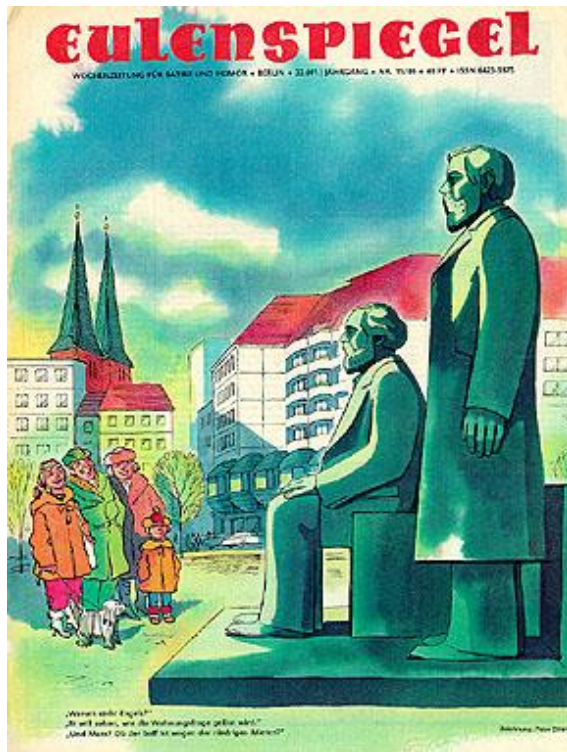
ที่มา <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/muntzer.htm>

ต่อมา ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ 5 เป็นภาพโปสเตอร์ที่ได้มีการกล่าวถึงอุดมการณ์ในแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ นั่นคือความเท่าเทียมกันทางชนชั้น นอกจากนี้ภาพโปสเตอร์นี้ได้พูดถึงและชวนเชื่ออุดมการณ์ในแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ว่า “สังคมนิยมคอมมิวนิสต์เป็นสังคมที่ปราศจากการแสวงหาผลประโยชน์พ่อค้าและช่างฝีมือเป็นผู้มีส่วนร่วมในการออกนโยบายเพื่อประโยชน์ของตนเช่นเดียวกัน” ภาพโปสเตอร์นี้บ่งบอกว่ารัฐมีความพยายามที่จะเชิดชูและชวนเชื่อระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ที่ประชาชนมีความเท่าเทียมกันและไม่มีเครื่องมือในการแบ่งชนชั้นทางสังคม

1.2) ภาพโปสเตอร์โดยสื่อมวลชนของเยอรมนีตะวันออก

ภาพโปสเตอร์ที่จัดทำโดยสื่อมวลชนของเยอรมนีตะวันออกในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 จะความแตกต่างกับภาพโปสเตอร์ที่มาจากรัฐบาลอย่างชัดเจน เนื่องจาก

รัฐบาลได้ผ่อนปรนในด้านการปกครองให้มีความอิสระแก่ประชาชนมากขึ้น อีกทั้งรัฐได้หันไปสนใจในเรื่องเศรษฐกิจมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน จึงทำให้สื่อมวลชนสำนักพิมพ์ต่างๆ เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยสื่อของเยอรมนีตะวันออกได้มีการนำเสนอภาพที่สะท้อนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนชาวเยอรมนีตะวันออกในหลากหลายแบบ โดยจะขอยกตัวอย่างโปสเตอร์บางภาพ ดังนี้

ภาพที่ 6 ภาพสะท้อนปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย
(โดย Eulenspiegel เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1986)

ที่มา <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/spieg.htm>

ภาพโปสเตอร์ข้างต้นกล่าวถึงรูปปั้น Marx-Engels (มาร์กซ์-เอนเกิลส์) ในใจกลางเบอร์ลินตะวันออก และมีตัวละครที่เป็นประชาชนได้สนทนาพูดคุยกัน ดังนี้

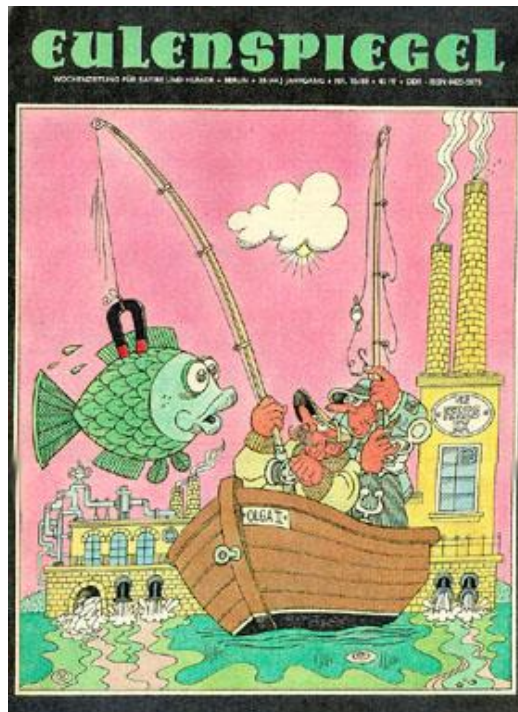
ตัวละคร A : “เหตุใดเองเกลส์จึงยื่นอยู่?”

ตัวละคร B : “เพราะเขาต้องการเห็นว่าปัญหาที่อยู่อาศัยได้รับการแก้ไขอย่างไร”

ตัวละคร A : “แล้วมาร์กซ์ล่ะ?”

ตัวละคร B : “เขาประหลาดใจกับค่าเช่าที่ต่ำ”

ภาพโปสเตอร์นี้ต้องการชี้ว่าสื่อมวลชนใช้กลวิธีพุดเสียดสีถึงปัญหาที่รัฐเยอรมนี ตะวันออกยังไม่ได้แก้ไข นั่นคือ ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่มีราคาสูงและการขาดแคลนที่อยู่อาศัย ซึ่งในเวลาที่ภาพโปสเตอร์ได้มีการเผยแพร่คือในช่วง ค.ศ.1986 รัฐก็ได้ออกมาสัญญากับชาวเยอรมนีตะวันออกว่าพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยภายในช่วง ค.ศ. 1990 ให้ได้นั่นเอง

ภาพที่ 7 ภาพสะท้อนปัญหาเรื่องมลพิษทางอากาศและน้ำในเยอรมนีตะวันออก
(โดย Eulenspiegel เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1989)

ที่มา <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/spieg.htm>

กรณีต่อมา ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อให้รายละเอียดถึงชาวประมงที่จับปลาด้วยแม่เหล็ก อีกทั้งภายในโปสเตอร์มีภาพโรงงานอยู่ทางด้านหลังซึ่งเป็นโรงงานเหล็กที่ปล่อยวันมลพิษทางอากาศจนปกคลุมท้องฟ้าไปหมด และมีน้ำจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้ไหลลงคลองไปเต็มหมด ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสื่อมวลชนอย่าง *Eulenspiegel* ต้องการที่จะวิพากษ์เสียดสีรัฐบาลของเยอรมนีตะวันออก โดยพูดถึงปัญหามลพิษทางน้ำและอากาศที่มาจากการปล่อยของเสียในโรงงานอุตสาหกรรมในช่วง ค.ศ.1989

กล่าวโดยสรุป ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันออกในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 ที่จัดทำโดยรัฐบาลของเยอรมนีตะวันออกและที่จัดทำโดยสื่อมวลชนของเยอรมนีตะวันออก ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่จัดทำโดยรัฐบาลบ่งบอกถึงความพยายามของรัฐที่จะเผยแพร่อุดมการณ์ทางความคิดแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ผ่านภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อและมีความต้องการที่จะชวนเชื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในเรื่องของระบบเศรษฐกิจว่ามีความเพียบพร้อมเหนือระบบเศรษฐกิจอื่นๆ ส่วนมุมมองของสื่อมวลชนในเยอรมนีตะวันออกได้นำเสนอประเด็นเชิงวิพากษ์ผ่านภาพโปสเตอร์ในช่วง ค.ศ.1985 เป็นต้นมา หลังจากที่รัฐเริ่มมีการผ่อนปรนมาตรการในความเข้มงวดและให้อิสระเสรีแก่ประชาชนมากขึ้นในการออกความคิดเห็นต่างๆ สื่อในเยอรมนีตะวันออก อาทิ *Eulenspiegel* ได้ออกมาพูดถึงวิถีชีวิตของประชาชนชาวเยอรมนีตะวันออก และได้ใช้ภาพโปสเตอร์เพื่อสะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและปัญหาในเยอรมนีตะวันออกมากขึ้น มุมมองของสื่อมวลชนต่อภาพโปสเตอร์จะมีความแตกต่างจากมุมมองของรัฐบาลอย่างเห็นได้ชัด

2) ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันตก

2.1) ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อโดยพรรคการเมืองของเยอรมนีตะวันตก

ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนีตะวันตกโดยพรรคการเมืองช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 มีลักษณะเป็นสื่อกลางในการชวนเชื่อเพื่อใช้ในการหาเสียงการเลือกตั้งตามระบบการปกครองของเสรีนิยมประชาธิปไตย อีกทั้งในช่วง ค.ศ.1980 เป็นต้นมา มีการเลือกตั้งซึ่งมีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้น พรรคการเมืองต่างๆ จึงออกภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อเพื่อหาเสียง และพรรคการเมืองของเยอรมนีตะวันตกมีความพยายามอย่างมากที่จะจูงใจให้ประชาชนชาวเยอรมนีตะวันตกเลือกพรรคของตน ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อส่วนมาก

จะใช้เพื่อกล่าวจูงใจ โดยกล่าวถึงคำสัญญาว่าจะดูแลรัฐของตนเป็นอย่างดี และกล่าวถึงความ
เป็นหนึ่งเดียวกันของเยอรมนีตะวันตก ดังตัวอย่างภาพโปสเตอร์ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 8 ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่พรรค CDU ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง
(เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1980)

ที่มา <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/placate>

ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ 8 เป็นภาพโปสเตอร์ที่ใช้ในการหาเสียงของพรรค
CDU (Christian Democratic Union of Germany) ข้อความภายในภาพแปลเป็นภาษาไทย
ได้ว่า “เราต้องการอยู่ในความสงบและเสรีภาพ” (ด้านบน) และ “ร่วมกันเพื่อสันติภาพและ
เสรีภาพ” (ด้านล่าง) ภาพโปสเตอร์นี้แสดงให้เห็นว่า พรรคการได้ใช้ภาพโปสเตอร์เป็นสื่อโฆษณา
ชวนเชื่อทางการเมือง โดยการใช้คำพูดจูงใจเกี่ยวกับความมีเสรีภาพและสันติภาพทางการเมือง
ตามแบบระบบการปกครองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยในเยอรมนีตะวันตกเพื่อให้ประชาชน
คล้อยตามและเลือกพรรคการเมืองของตน อีกทั้งในภาพโปสเตอร์ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึง

ลักษณะสำคัญของภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในช่วง ค.ศ.1980 คือ การใช้ประโยคที่ทำให้ประชาชนชาวเยอรมนีตะวันตกสามารถเข้าใจได้ง่าย และประโยคนั้นๆ ต้องทำให้ผู้อ่านข้อความในภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของพรรคการเมืองขึ้นมาได้

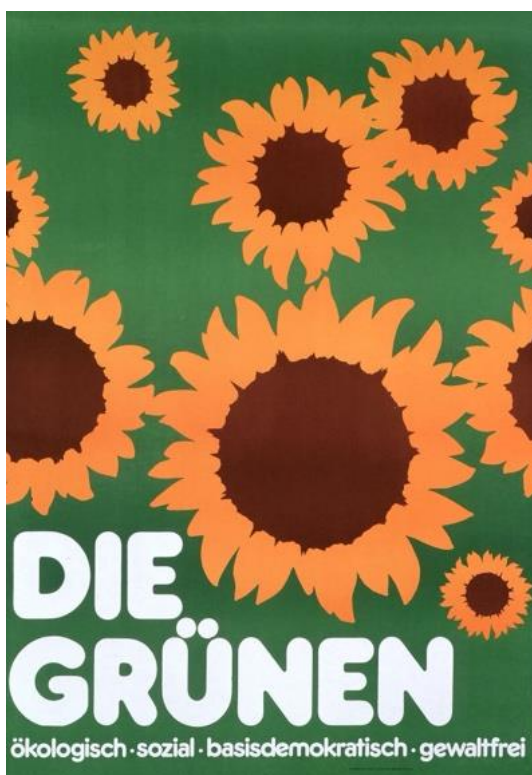
ภาพที่ 9 ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่พรรค SPD ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง (เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1980)

ที่มา <https://www.politico.eu/article/the-art-of-election-campaigning-auf-deutsch/>

ตัวอย่างภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ 9 เป็นภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ใช้ในการหาเสียงของพรรค SPD (Social Democratic Party of Germany) ข้อความในภาพโปสเตอร์แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ความมั่นคงการรักษความปลอดภัยสำหรับเยอรมนี” และในป้ายสีเหลืองมุมซ้ายของภาพมีข้อความว่า “การลงคะแนนของคุณเท่านั้นที่จะเป็นการลงคะแนนโดยตรงให้แก่นายกรัฐมนตรี” อีกทั้งรายละเอียดในภาพโปสเตอร์ได้มี เฮลมุท ชมิดต์

วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระดับปริญญาตรี

(Helmut Schmidt, ดำรงตำแหน่งนักการเมือง ค.ศ.1974-1982) ที่ถูกมองว่าเป็นบุคคลที่แข็งแกร่งในด้านความมั่นคง เนื่องจากเขามีท่าทีแข็งกร้าวต่อฝ่ายซ้ายของกองทัพแดงมาตลอดจากการที่พรรค SPD นำคนที่ดูมีท่าทีที่แข็งกร้าวอย่างเฮลมุท ชมิคต์ มาใส่ในภาพโปสเตอร์เพื่อทำการหาเสียงพรรคการเมืองนั้น ภาพโปสเตอร์นี้ได้ทำให้ผู้คนเชื่อใจและสามารถทำให้ประชาชนชาวเยอรมนีตะวันตกคล้อยตามได้ว่า ถ้าหากเลือกพรรค SPD เยอรมนีตะวันตกจะมีความแข็งแกร่งเหมือนกับผู้นำของพรรคการเมืองอย่างแน่นอน

ภาพที่ 10 ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อของพรรค The Greens
(เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1983)

ที่มา <https://www.hdg.de/lemo/bestand/objekt/plakat-die-gruenen-1983.html>

ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ 10 เป็นภาพโปสเตอร์ที่ใช้สำหรับการหาเสียงของพรรค The Greens โปสเตอร์นี้ปรากฏขึ้นเนื่องในโอกาสของการเลือกตั้งระดับรัฐบาลกลางครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 6 มีนาคม ค.ศ.1983 โดยพรรค The Greens ได้รับคะแนนเสียง 5.6 เปอร์เซ็นต์ และเป็นตัวแทนในรัฐสภาเป็นครั้งแรกหลังการเลือกตั้งระดับรัฐบาลกลางครั้งนี้ ข้อความในภาพโปสเตอร์แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ระบบนิเวศ สังคม รากหญ้า ประชาธิปไตย ไม่รุนแรง” จากคำบรรยายใต้ภาพภาพวาดดอกไม้ และพื้นหลังสีเขียวภาพโปสเตอร์นี้สามารถทำให้เห็นถึงอุดมการณ์ของพรรคการเมืองคือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนเป็นหลัก นอกจากนี้ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อนี้สะท้อนให้เห็นถึงการชักจูงทางความคิดทำให้ประชาชนชาวเยอรมนีตะวันตกเข้าใจอุดมการณ์ของพรรคการเมืองผ่านถ้อยคำที่สั้นกระชับและเข้าใจง่าย

ภาพที่ 11 ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อของพรรค CDU

(เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1986)

ที่มา <https://www.welt.de/politik/deutschland/gallery143094093/Die-besten-Wahlplakate-aus-70-Jahren-CDU.html#cs-Heiner-Gei-ler.jpg>

ภาพโฆษณาชวนเชื่อที่ 11 เป็นภาพโปสเตอร์ที่เลขาธิการทั่วไป Heiner Geißler (ดำรงตำแหน่งนักการเมือง ค.ศ.1982-1985) ของพรรค CDU กำลังถือป้ายโปสเตอร์ขณะนำเสนอสื่อมวลชนของพรรค ข้อความในภาพโปสเตอร์แปลเป็นไทยได้ว่า “ก้าวต่อไปเยอรมนีรักษาเยอรมนีไว้ เงินบำนาญมั่นคง ประชาชน มีงานมากขึ้น” อีกทั้งยังมีภาพชูนิ้วโป้ง ซึ่งมี

ความหมายโดยนัยถึงการเสริมความมั่นใจให้ประชาชน ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อนี้ที่
เลขาธิการทั่วไปของพรรค CDU กำลังถือสะท้อนให้เห็นว่าพรรค CDU พยายามที่จะชวนเชื่อให้
ประชาชนเห็นถึงความแข็งแกร่งของพรรคการเมืองและชวนเชื่อกับประชาชนว่าพรรคของตนจะ
สามารถทำตามเป้าหมายได้

กล่าวโดยสรุป ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันตกโดยพรรค
การเมืองในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 สะท้อนให้เห็นว่า ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวน
เชื่อในสังคมเยอรมนีตะวันตกมีการพูดถึงการหาเสียงของพรรคการเมืองต่างๆ และพูดถึงระบบ
เสรีนิยมประชาธิปไตย นอกจากนี้ภาพโปสเตอร์ยังบ่งบอกถึงการชวนเชื่อคำสัญญาต่างๆ ที่พรรค
การเมืองได้ให้แก่ประชาชน และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบหรือลักษณะในการใช้ภาพ
โปสเตอร์เพื่อการชวนเชื่อระหว่างการหาเสียงของพรรคการเมืองได้อย่างชัดเจน

2.2) ภาพโปสเตอร์โดยนักวาดหรือสื่อมวลชนของเยอรมนีตะวันตก

ภาพโปสเตอร์ของเยอรมนีตะวันตกโดยนักวาดหรือสื่อมวลชนของเยอรมนีตะวันตก
ในช่วง ค.ศ.1980-1989 ส่วนมากจะเป็นรูปแบบของการพูดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาทิ ในช่วง
ปลายสงครามเย็น ค.ศ.1989 มีเหตุการณ์ที่สำคัญคือกำแพงเบอร์ลินได้ล่มสลาย ภาพโปสเตอร์ที่
สร้างขึ้นโดยนักวาดหรือสื่อของเยอรมนีตะวันตกส่วนมากจะมีจุดประสงค์เพื่อบันทึกเหตุการณ์
ทางการเมืองที่เกิดขึ้นและเพื่อระบายความในใจที่ตนเองมีต่อรัฐบาลฝ่ายตรงข้ามอย่างเยอรมี
ตะวันออกที่เป็นระบบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ระบบการปกครอง
แบบเสรีนิยมประชาธิปไตยของเยอรมนีตะวันตกได้มีการให้อิสระแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ในการ
ออกความคิดเห็นทางการเมือง ภาพโปสเตอร์ของเยอรมนีตะวันตกโดยนักวาดหรือสื่อมวลชน
ของเยอรมนีตะวันตกในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 มีดังนี้

ภาพที่ 12 ภาพสะท้อนสภาพสังคมและการพังทลายลงของกำแพงเบอร์ลิน
ในเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออก
(โดย Herbert Smagon เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1989)

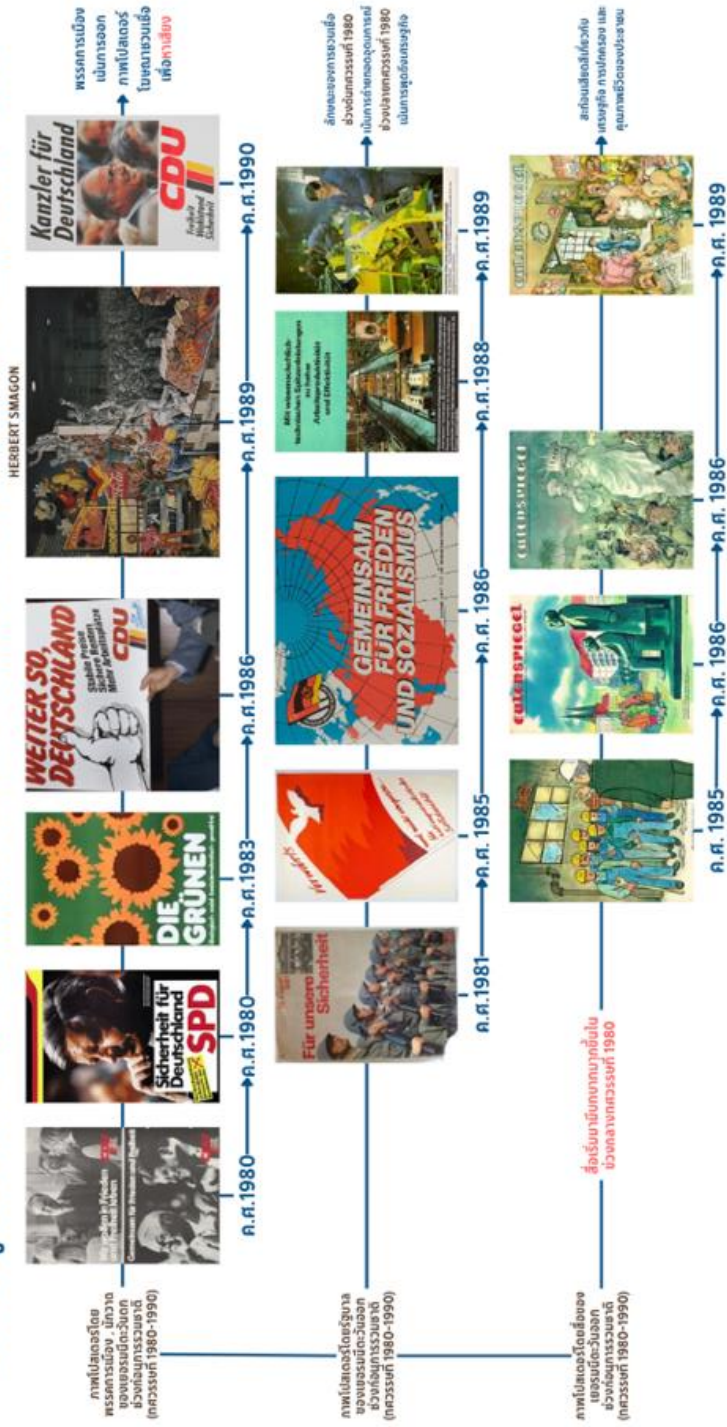
ที่มา <https://medium.com/@catiecooper1414/why-propaganda-changed-how-we-viewed-the-berlin-wall-65be231ce6b5>

ภาพโปสเตอร์ที่ 12 เป็นผลงานภาพโปสเตอร์ที่ถูกสร้างขึ้น โดย Herbert Smagon (เกิด: 2 มกราคม ค.ศ.1927, มรณะ: ทางการไม่เปิดเผย) ในช่วง ค.ศ.1989 ภาพนี้มีชื่อว่า “การล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน” ภาพโปสเตอร์ให้ภาพรายละเอียดว่า ด้านขวาเป็นภาพสีชาวดำ แสดงถึงเยอรมนีตะวันออก และด้านซ้ายเป็นภาพสีสันเต็มรูปแบบแสดงถึงเยอรมนีตะวันตก อีกทั้งในภาพโปสเตอร์จะสามารถเห็นได้ว่าชาวเยอรมนีตะวันออกกำลังปีนข้ามกำแพง และกลับมา รวมตัวกับครอบครัวซึ่งสะท้อนถึงการรวมชาติเยอรมนีอีกครั้ง ความแตกต่างของทั้ง 2 ฝากฝั่ง ผ่านภาพโปสเตอร์ยังสามารถเห็นได้จากการแต่งกายของประชาชน อาทิ ชาวเยอรมนีตะวันออก แต่งกายด้วยชุดคนงานและชาวเยอรมันตะวันตกแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสมัยใหม่ อีกทั้งพื้นหลังทางด้านขวาจะเห็นหอสังเกตการณ์ที่มีสัญลักษณ์ดาวข้างหลัง สะท้อนถึงการควบคุมโดยระบบคอมมิวนิสต์ ภาพโปสเตอร์นี้สื่อสารประเด็นสำคัญก็คือ การแสดงออกถึงการที่ชาวเยอรมนีตะวันออกที่ได้ถูกกดขี่โดยรัฐของตนที่ปกครองโดยใช้ระบอบคอมมิวนิสต์มาอย่าง

ยาวนานและโปสเตอร์นี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออก

กล่าวโดยสรุป ภาพโปสเตอร์ในสังคมเยอรมนีตะวันตกโดยนักวาดหรือสื่อมวลชนของเยอรมนีตะวันตกในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 โดยส่วนมากจะมีในรูปแบบของการพูดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ ณ ช่วงเวลานั้น ดังนั้น ภาพโปสเตอร์มีความสำคัญในการแสดงออกทางความคิดของประชาชนโดยการนำเสนอภาพสะท้อนผ่านบริบททางสังคมหรือเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลานั้นๆ ภาพโปสเตอร์ลักษณะนี้ที่เผยแพร่ในหมู่ประชาชนมักจะมีลักษณะและจุดประสงค์สำคัญคือเผยแพร่ขึ้นเพื่อทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้ ตระหนัก และสนใจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผลลัพธ์จากการเผยแพร่ของภาพโปสเตอร์ที่จัดทำโดยประชาชนด้วยกันจะสามารถทำให้ประชาชนเล็งเห็นถึงมุมมองอื่นๆ นอกจากการมองแต่ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่นำเสนอโดยรัฐบาลเท่านั้น

ตัวอย่างรูปแบบพัฒนาการของภาพโปสเตอร์ในช่วงสงครามเย็นค.ศ. 1980-1989

บทสรุป

พัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของภาพโปสเตอร์ชวนเชื่อของสังคมนิยมในช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 มีความเป็นไปตามบริบททางสังคม ในเยอรมนีตะวันออก ค.ศ.1980-1986 ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อจะมีลักษณะในแบบเชิดชูระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ว่ามีความพร้อมและเท่าเทียมมากเท่าใด เนื่องจากในช่วง ค.ศ.1980-1985 เยอรมนีตะวันออกยังคงมีความต้องการที่จะเผยแพร่อุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์อย่างเข้มข้น แต่ทว่าในช่วง ค.ศ.1985-1989 ภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อมักจะมีลักษณะพูดถึงความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าเนื่องจากรัฐบาลของเยอรมนีตะวันออกเริ่มเล็งเห็นว่าการใช้อุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ทำให้ประชาชนอีกเหิมไม่ได้อีกต่อไป รัฐบาลของเยอรมนีตะวันออกจึงเปลี่ยนวิธีในการชวนเชื่อจากในแบบที่พูดถึงอุดมการณ์แบบเข้มข้นมาเป็นการชวนเชื่อในเรื่องเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนแทน นอกจากนี้ในช่วง ค.ศ.1985-1989 สื่อมวลชนของเยอรมนีได้มีอิทธิพลในการแสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกันเนื่องจากรัฐบาลของเยอรมนีตะวันออกได้มีการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนมากขึ้น จะสามารถเห็นได้จากภาพโปสเตอร์ที่สื่ออย่าง *Eulenspiegel* ได้นำเสนอภาพการเสียดสีรัฐบาลของเยอรมนีตะวันออกทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวเยอรมนีตะวันออก

ภาพโปสเตอร์ที่อภิปรายมาในบทความนี้สะท้อนให้เห็นว่าช่วงปลายสงครามเย็น ค.ศ.1980-1989 ได้เกิดเหตุการณ์ที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจขึ้นในทั้งสองฟากฝั่งของเยอรมนีจนนำไปสู่การล่มสลายลงของกำแพงเบอร์ลิน นอกจากนี้ เมื่อพินิจข้อมูลเกี่ยวกับบริบททางสังคมของเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกร่วมกับหลักฐานชั้นต้นอย่างภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อที่ทั้งสองฟากได้จัดทำ ไม่ว่าจะจัดทำโดยรัฐบาลหรือสื่อมวลชนจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าภาพโปสเตอร์โฆษณาชวนเชื่อเป็นสื่อที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านบริบททางสังคมของเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออก และมิติทางอุดมการณ์ความคิดของรัฐบาลหรือแม้แต่สิ่งที่ประชาชนคิดเห็นด้วย

รายการอ้างอิง

กร ชัยธีระสุเวท. *ประวัติศาสตร์เยอรมนีฉบับกระชับ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2563.

บรรพต กำเนิดศิริ. *การปฏิวัติในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน (เยอรมันตะวันออก) อันนำไปสู่การเปิดกำแพงเบอร์ลินในปี ค.ศ.1989*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

_____. *ก่อนกำแพงเบอร์ลินจะสูญสิ้น*. กรุงเทพฯ : พารากราฟ, 2559.

สัญญาชัย สุวังบุตร. *ยุโรปสามทศวรรษหลังสงคราม ค.ศ.1945-1975*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.